

Føreord

Møre og Romsdal fylke og Fylkesmannen i Oppland gjer med dette framlegg om vern av Reinheimenområdet. Verneframlegget vert lagt fram i 2 alternativ, og det er utarbeidd ei konsekvensutgreiing etter plan- og bygningslova for verneframlegga.

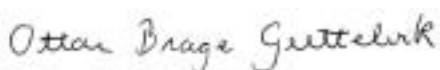
Arbeidet med vern av Reinheimen er ikkje av ny dato. Alt i 1975 la eit utval leia av Eigil Reimers fram ei tilråding om vern av eit stort landskapsvernområde i fjellområda mellom Lesja, Trollstigen og Ottadalen. Av ulike grunnar vart ikkje dette arbeidet ført fram til noko vedtak om vern.

I planprosessen har det vore spanande diskusjonar om kva for verneform som skal veljast for området. Alle aktørar har vore einige om dei store naturvernfarelege kvalitetane til området. I arbeidet er det lagt vekt på å finne fram til eit vern som òg sikrar dei store lokale brukarinteressene og verneverdiane spesielt knytt til villreinstammen i området. Bygdene rundt Reinheimen har utnytta området i samband med husdyrbeite, jakt, fiske og turvandring. Dette forslaget til verneplan med konsekvensutgreiing gjev eit godt oversyn over bruk og vern.

Arbeidet med dette verneforslaget med konsekvensutgreiinga har vore omfattande og har involvert mange forvaltningsorgan, organisasjonar og enkeltpersonar. Vi vil så langt rette ein særleg takk til bidraget frå samarbeidsgruppene, dei 6 kommunane og dei rådgjevarane som har utarbeidd fagrapportar og ulike konsekvensutgreiingar.

Det forslaget som no er utarbeida vil gje eit godt grunnlag for høyringa.

Molde/Lillehammer, juni 2004

Ottar Brage Guttelvik

Kristin Hille Valla

DEL A:

Innleiing

1. Bakgrunn

1.1 Bakgrunnen for verneplanarbeidet

Bakgrunnen for arbeidet med etablering av Reinheimen nasjonalpark og tilhøyrande landskapsvernområde er følgjande:

- NOU 1986:13 «Ny landsplan for nasjonalparker».
- St.meld. nr. 62 (1991-92) «Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge».
- Innst. S. nr. 124 (1992-93) om «Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge».

Det har også tidlegare vore lagt fram verneframlegg for Reinheimenområdet. Eit utval oppnemnt av Miljøverndepartementet og leia av Egil Reimers la i 1975 fram ein verneplan for villreinstammen i Nord-Ottadalsområdet. Medlemmane i arbeidsutvalet var Egil Reimers, Olav Brøste, Olaf Heitkøtter, Svein Ensby, Øystein Mølmen og Svein Tengedal. Reimersutvalet foreslo å etablere eit landskapsvernområde på om lag 2187 km². På grunn av planar for kraftutbygging i Raumavassdraget, vart ikkje dette framlegget ført fram til noko vernevedtak. Men utvalet sitt pionerarbeid og haldningar til vern av fjellområdet har vore førande for forvaltninga av området. Dette arbeidet gjorde at kommunane rundt fjellområdet fekk ein felles identitet til området, noko som har ført til at det ikkje er gjennomført større utbyggings tiltak innafør området. Dette er haldningar som kom til syne ved at Rauma vart varig verna mot kraftutbygging i 1993, og lokale prosjekt om hytteutbygging er stoppa i kommunane.

Fjellopsynsmann Olaf Heitkøtter, som har skriva ei rekke bøker om fjellnaturen vår med fokus på dei urørte fjellområda, vassdragsnatur, villrein og anna dyreliv, har forma tankar og haldningar til vern av natur i heile Noreg. Desse tankane og haldningane har kommunane så langt lagt til grunn i forvaltninga av området som er omtala som Reinheimen. Mykje av denne æra tilligg Reimersutvalet og det store arbeidet Olaf Heitkøtter har gjort for å dokumentere dei behova dyrelivet i fjellområda har for å leve i harmoni og ro.

Statens naturvernråd (SNR) foreslo i NOU 1986:13 å verne eit kjerneområde i fjellpartiet mellom Lesja/Romsdalen og Ottadalen på ca. 1500 km² som nasjonalpark, og at ein i tillegg vurderte eit landskapsvernområde av omlag same storleik. SNR peika på at området er eitt av dei største urørte områda i Sør-Noreg med store verneinteresser innan geologi, botanikk, zoologi og kulturhistorie. Vassdraga med tilhøyrande biologiske samfunn og villreinstammen i Ottadalsområdet vart særleg framheva som verdfulle.

Dei sterke utbyggingsinteressene Reinheimenområdet gjorde at det i desember 1981 vart vedteken ei fylkesplanvedtekt etter bygningslova § 17b for den delen av arealet som låg i Møre og Romsdal. Fylkesplanvedtekta skulle hindre ulike bygge- og anleggstiltak, og vart innført for å sikre verne- og villreininteressene til vernet vart avklart. Ved bortfallet av bygningslova, vart det i ja-

nuar 1987 innført rikspolitiske bestemmelsar etter plan- og bygningslova § 17-1 for å sikre dei same verdiane. Desse galdt til desember 1991.

Etter oppdrag frå Miljøverndepartementet utarbeidde Fylkesmannen i Møre og Romsdal eit verneframlegg for Reinheimen nasjonalpark med 4 tilhøyrande landskapsvernområde på arealet i Møre og Romsdal. Framlegget var på lokal høyring i 1988, men det vart ikkje vidareført til noko sentral behandling. I staden vart det avgjort at arbeidet med Reinheimen skulle samkøyrast på ein betre måte i dei 2 fylka.

På grunnlag av NOU 1986:13 og høyringsfråsegnene til denne, utarbeida Regjeringa Stortingsmelding nr. 62 (1991-92). Her vart det vist til det oppstarta verneplanarbeidet i Møre og Romsdal, og det vart slått fast at ein skulle vidareføre framlegget om vern i Reinheimen. Det vart teke sikte på å fremje framlegg om nasjonalpark og tilstøytande landskapsvernområde i området.

Kommunal- og miljøvernkomitéen la fram sitt forslag til behandling av nasjonalparkmeldinga i Innst. S. nr. 124 (1992-93). Av komitéinnstillinga kjem det følgjande merknader:

«Komitéen viser til at departementet i meldingen gir en grundig vurdering av forholdet mellom vern etter naturvernloven og bruk av plan- og bygningsloven for å hindre en uønsket utvikling. Komitéen er enig med departementet i at naturvernloven er det naturlige instrument for å sikre de nasjonale mål som trekkes opp i Nasjonalparkmeldingen.»

Komitéen viser til at grenser for nasjonalparken og andre verneområder må avklares i den videre prosessen. Det samme gjelder hvilken vernekategori de forskjellige områdene bør plasseres i og hvor strenge restriksjoner som bør pålegges for bruk av de vernede områdene. Komitéen understreker at det bør legges relativt strenge begrensninger på aktiviteten innenfor nasjonalparken. Hvis dagens bruk eller framtidig bruk er til hinder for strenge regler, bør landskapsvern vurderes i stedet for nasjonalpark.»

Nasjonalparkmeldinga vart behandla i Stortinget 19.04.1993, og vedtaket innebar at Regjeringa fekk i oppdrag å vurdere vern etter naturvernlova for området. Møre og Romsdal fylke og Fylkesmannen i Oppland har på bakgrunn av dette utarbeidd det føreliggjande forslaget til etablering av nasjonalpark og/eller landskapsvernområde Reinheimen. Det føreligg to alternative verneframlegg.

1.2 Planprosess

1.2.1 Utarbeiding av verneframlegg og konsekvensutgreiing

Fylkesmennene kunngjorde oppstart av dette planarbeidet i brev av 20.10.1997 til aktuelle grunneigarar, offentlege etatar og lag/organisasjonar.

Det vart oppretta ei felles, lokal referansegruppe for verneplanarbeidet i Norddal og Rauma kommunar, medan det er etablert kommunevise referansegrupper i Lesja, Lom, Skjåk og Vågå. Referansegruppene har spela ei viktig rolle i planprosessen. Dei har hatt ein rådgjevande

funksjon overfor fylkesmennene, fungert som kommunikasjonskanal mellom fylkesmannen og lokalsamfunnet, og hjulpet til med innhenting av grunnlagsmateriale.

Fylkesmennene har bygd framlegget til verneplan på utarbeidde fagrapportar, synfaringar og møte med kommunar og andre interessentar. Innspela frå referansegruppene i kommunane har vore særleg viktig for Reinheimenarbeidet.

Det er utarbeidd ei konsekvensutgreiing for verknadane av vernet på ulike samfunnsinteresser. Utgreiingsprogrammet er godkjent i brev frå Direktoratet for naturforvaltning av 20.11.2000 etter framlegg frå fylkesmennene og forelegging for Miljøverndepartementet. Utgreiingsprogrammet inneheldt 2 hovudalternativ:

Alternativ A

- Nasjonalpark i dei sentrale fjellområda.
- Seks tilgrensande landskapsvernområde.
- Eit biotopvernområde etter viltlova i kraftutbyggingsområda Veltdalen og Brusebotn.

Alternativ B

- Eit stort landskapsvernområde i dei sentrale fjellområda som omfattar nasjonalparkarealet, landskapsvernområdet mot Ottadalen og delar av biotopvernområdet i alt. A.
- Dei andre landskapsvernområda frå alt. A. Biotopvernområdet frå alt. A inngår i eitt av landskapsvernområda.

I utgreiinga er det gjort mindre justeringar i alternativ A slik at biotopvernområdet har falle ut, og inngår i eit landskapsvernområde.

Nullalternativet utan vern er også utgreidd.

Konsekvensutgreiinga føreligg som delutgreiingar utarbeidd av fleire instansar.

1.3 Kvifor vern?

Frå og med det førre hundreåret har ein kunne registrere ein kraftig reduksjon av det totale arealet av inngrepsfrie naturområde i Noreg, særleg i Sør-Noreg, der større, urørte naturområde manglar totalt i låglandet. Også i fjellområda er reduksjonen stor, og områda er sterkt prega av oppdeling. Generelt har delen av villmark (område meir enn 5 km frå større tekniske inngrep) i Sør-Noreg blitt redusert frå 27 % i år 1900 til ca. 8 % i 1992 (St.meld. nr. 62 (1991-92)). I og rundt Reinheimen er delen med villmark blitt redusert på grunn av kraftutbygging og bygging av vegar. Sikring av ein større del av

dei gjenverande, store samanhengande natur- og villmarksområda mot inngrep, er difor ei sentral målsetting i det pågåande verneplanarbeidet i Noreg.

Det er mange grunnar for å ta vare på naturområde utan tekniske inngrep. Dette kan knytast opp til ønsket om å ta omsyn til verdier som:

- Naturarven
- Sårbare artar og naturtypar
- Biologisk mangfald
- Bevaring av restbiotopar
- Forsking, overvaking og undervisning
- Friluftsliv
- Reiseliv

Vern av naturområde i Noreg må også sjåast på som del av ein internasjonal innsats for å verne om artar og økosystem. Oppretting av verneområde kan seiast å vere ein «føre var»-strategi der naturen får prioritet framom menneskeleg aktivitet, noko som vil bli spesielt vektlagt i forvaltninga av nasjonalparkane og dei store landskapsvernområda.

I det føreliggjande verneframlegget for Reinheimen er vernemotiva særleg knytt til å:

- Sikre eit stort, villmarksprega fjellområde.
- Ta vare på det nest største området i Sør-Noreg utan større tekniske inngrep.
- Sikre eit rikt biologisk mangfald med mange verdfulle lokalitetar og interessante og truga artar, med villreinen i Ottadalen nord.
- Sikre verdfull vassdragsnatur.
- Ta vare på eit verdfullt natur- og kulturlandskap.
- Verne om kulturminne og kulturmiljø.

Vi viser til kap. 5 for ei utdjuing av naturfaglege og kulturhistoriske kvalitetar i området.

1.4 Aktuelle verneformer

Verkemiddel med heimel i naturvernlova som er aktuelle for å sikre vernekvalitetane i planleggingsområdet er:

- Nasjonalpark etter naturvernlova §§ 3, 4 og 22,
- Landskapsvernområde etter naturvernlova §§ 5, 6 og 22,

Det avgjerande for valet av verneform er inngreps- og bruksstatusen, og at ein får eit tilstrekkeleg vern for å ivareta verneverdiane på lang sikt. Ved val av verneform er det viktig at ein har verneforskrifter som regulerer arealbruk og tiltak som kan truge vernekvalitetane. Samtidig skal verneforma ikkje vere strengare enn det

som er naudsynt for å sikre verneverdiane. Forvaltningsplanen gjev eit oversyn over praktisering og tolking av verneforskriftene for dei einstilte områda.

1.4.1 Nasjonalpark

Oppretting av nasjonalparkar skjer i medhald av naturvernlova § 3. Formålet er å bevare større urørte eller i det vesentlige urørte, eigenarta eller vakre naturområde. I tillegg kjem i mange tilfelle eit ønskje om å sikre store område for friluftsliv. I nasjonalparkar skal naturmiljøet, som omfattar både planter, dyreliv og natur- og kulturminne, vernast mot utbygging, forureining og andre inngrep. Nasjonalparkar kan opprettast på statens grunn. Grunn som ikkje er i statens eige, men er av same karakter og som grensar inntil statleg grunn, kan også leggjast ut som nasjonalpark.

Nasjonalpark er eit forholdsvis strengt vern, og signaliserer at området er ein del av den nasjonale naturarven. Plantelivet i nasjonalparkar er med nokre unntak verna mot all skade og øydelegging som ikkje følgjer av husdyrbeiting og vanleg ferdsel i medhald av friluftsliva. I nasjonalparken gjeld det generelle vernet av vilt mot skade, forstyrning og øydelegging som følgjer av viltlova. Leveområde for viltartar vil og vere sikra gjennom reglane om vern av landskapet og plantelivet i nasjonalparken. For å sikre viltet mot forstyrning, kan det i medhald av naturvernlova § 22 gjevast retningslinjer for motorisert og eventuelt andre former for ferdsel.

I nasjonalparken vil forvaltning av vilt og fisk, inkluderte jakt og fiske framleis regulerast av lov om viltet og lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. Jakt og fiske vil med andre ord framleis vere tillate.

1.4.2 Landskapsvernområde

Oppretting av landskapsvernområde skjer i medhald av naturvernlova § 5. Formålet er å ta vare på eit eigenarta eller vakkert natur- eller kulturlandskap og hindre tiltak som i vesentleg grad vil endre landskapet sin art og karakter. Landskapsvern kan brukast i område med større grad av menneskeleg påverknad enn i nasjonalparkar, og er den mildaste forma for områdevern etter naturvernlova. Denne verneforma kan også nyttast for å ta vare på heilskapen der ein har ei blanding av kulturpåverka og meir urørte område.

I eit landskapsvernområde vil det som regel ikkje leggjast restriksjonar av noko omfang på dagens bruk. Den tradisjonelle bruken som f.eks. setring og beiting kan som regel fortsette uhindra av vernereglane. Skog- og jordbruksverksemd som tek rimelege omsyn til landska-

pet er såleis tillate i de fleste landskapsvernområde. Det kan vere ønskjeleg å oppretthalde kulturpåverknad gjennom for eksempel beiting og enkel hogst for å unngå gjengroing eller andre uønska endringar i deler av landskapsbiletet.

For å sikre viltet mot forstyrning kan det, i medhald av naturvernlova § 22, gjevast retningslinjer for ferdsel innfor delar av området, f.eks. i kalvingsområda og trekkvegane til villreinen.

1.5 Høyring og vidare framdrift

Det føreliggjande verneforslaget med konsekvensutgreiing vil bli sendt på høyring til grunneigarar, lokale organisasjonar, kommunane og etatar og organisasjonar på fylkesnivå, samt styresmakter og organisasjonar på sentralt nivå. I løpet av høyringsperioden vil det bli halde informasjonsmøte i kommunane. Ei samla lokal og sentral høyring vil komprimere og samordne høyringsprosessen på ein måte som gjer at alle innspel føreligg når kommunane gjev fråsegn.

Fylket og fylkesmannen vil etter høyringa utarbeide eit tilrådd verneframlegg som vert sendt til Direktoratet for naturforvaltning (DN) for vidare handsaming. DN vil behandle konsekvensutgreiinga og evt. godkjenne denne, og i tillegg gje si tilråding til Miljøverndepartementet som førebur saka til Kongeleg resolusjon. Vernevedtak vert fatta av Kongen i Statsråd.